

TRIPER

UREDNIŠTVO

Aljaž Rudolf, Drago Pintarič, Jan Vegelj, Nina Golob, Sanja Halb

SODELUJOČI PISCI

Klara Šafner, Maja Remškar, Monika Kvržič, Natalija Kosmač, Nika Vidovič, Žan Dolinar

OBLIKOVANJE

Aljaž Rudolf

NASLOVNICA

Rok Roudi

FOTOGRAFIJA

Tilyen Mucik, Tjaša Cankar

LIKOVNA OPREMA

Marko Kolarič Gavez, Natalija Kosmač, Žan Dolinar

POEZIJA

Žan Dolinar

LEKTORIRANJE

Melita Gulja

IZDAJA

KUD Pozitiv, Dijaški dom Ivana Cankarja

NAKLADA

500 izvodov

Časopis je finančno podprt s sredstvi Domskega sklada (DIC) in s sredstvi KUD-a Pozitiv, pridobljenih s strani Urada RS za mladino in MOL-a.

UVODNIK

Obstajajo različni pogledi na umetnost, zato je to, široko in komaj pregledno polje, ki ga pojem umetnosti obsega, nemogoče opredeliti v nekaj stavkih. Umetnost je mnogostranska, ima veliko različnih plasti ter vsakemu posamezniku govori po svoje. Nekomu predstavlja nekaj lepega, estetskega, spet drugemu nekaj grdega, surovega in ostudnega.

V času nastajanja te številke, ki jo v celoti posvečamo umetnosti, se je odprlo nemalo vprašanj na to temo. Kaj je umetnost? Čemu služi? Kdo je umetnik? Kaj je tisto, kar te naredi umetnika? Je umetnost nujno lepa? Kaj je lepota?

Lahko bi rekli, da vprašanje, kaj je umetnost, spremlja vsako novo umetniško obdobje in gibanje. Ali obstaja umetnost, ki presega svoj čas, kulturno in ideološko pogojenost in ima značaj univerzalnosti? Če postavimo te kriterije, večina tistega, kar imenujemo umetnost in umetniki, odpade.

Tudi v času, ko je v umetnosti možno in dovoljeno kar koli, ne moremo mimo vprašanja, kaj je tisto, kar določenim stvarjem ali izdelkom daje status umetniškega dela in kaj je tisto, kar jih razločuje od drugih, ki umetniške vrednosti nimajo.

V današnjem visokotehnološkem svetu je ta dilema zelo očitna. Kaj lahko preseže raven brezhibne reprodukcije, ki so jo sposobni opraviti računalniki? Je sodobna umetnost kos temu izzivu in lahko prestopi to mejo ter se dotakne tistega, kar imenujemo izvirno, originalno in kreativno? Ali pa je bolje govoriti le izključno o različnih pojavnostih, ravneh, konceptih; celo o funkciji umetnosti?

Živimo v času, ko nam je dostopno vse znanje človeške zgodovine. Tako se nam na dlani ponuja nepregledno število razlag o vsem – tudi o umetnosti; vendar končni, tako želeni odgovor, izostane. Tega si mora vsak poiskati sam; da pa se res dokoplje do njega, si mora najprej zastaviti ustrezno vprašanje, ki ga usmerjajo iskren interes, strast in predanost.

Posameznik, ki ga umetnost zanima, ne rabi strokovne izobrazbe, da bi opazil njeno lepoto in moč. Omenjeno mora začutiti in se umetnosti približati s srcem.

Nina Golob

CUT-UPS, CUT-INS, CUT-OUTS

UMETNOST WILLIAMA S. BURROUGHSA

William S. Burroughs, strastni uživalec opiatov, novelist in pesnik. Izredna umetniška duša, ki nam poskuša spregovoriti tudi preko svojih del. Rojen v premožni družini nikoli ni imel težav, s katerimi so se soočali njegovi sobitniki. Brez kakršnih koli finančnih skrbi je William užival ter se predajal radostim življenja. Njegova mladostna leta na Harvardu so bila polna zavzetega prebiranja knjig, učenja in strahu pred kritiko a vendar študija ni dokončal. Med potovanjem po Evropi je postal navdušenec nad psihoanalizo. Nekoč sostanovalec Jacka Kerouaca se je, po izgubi žene, zapletel v razmerje z Allenom Ginsbergom. Takrat so se začela najbolj produktivna leta v njegovem življenju, polna prekomerne uporabe drog, spolnega eksperimentiranja in pisanja. Začel je z izpovedno novelo *Džanki* in nadaljeval z *Golim obedom*. Roman se med presežke takratne literature zagotovo ne bi povzpел brez zloglasnega sojenja, v katerem sta Burroughsa podprla tako Ginsberg kot Mailer. Bil je ikona, predstavnik bitniškega gibanja in navdih mnogim glasbenim ustvarjalcem. Dočakal je zavidljivih 83 let ter s tem ovrzel prepričanja mnogih sodobnikov o drogah.

Razstava ga prikazuje takšnega, kot je bil. Izredno raznolikega. In takšni so tudi njegovi kolaži. Tehnika cut-up, katero je prevzel po Brionu Gysingu, ga je pripeljala daleč.

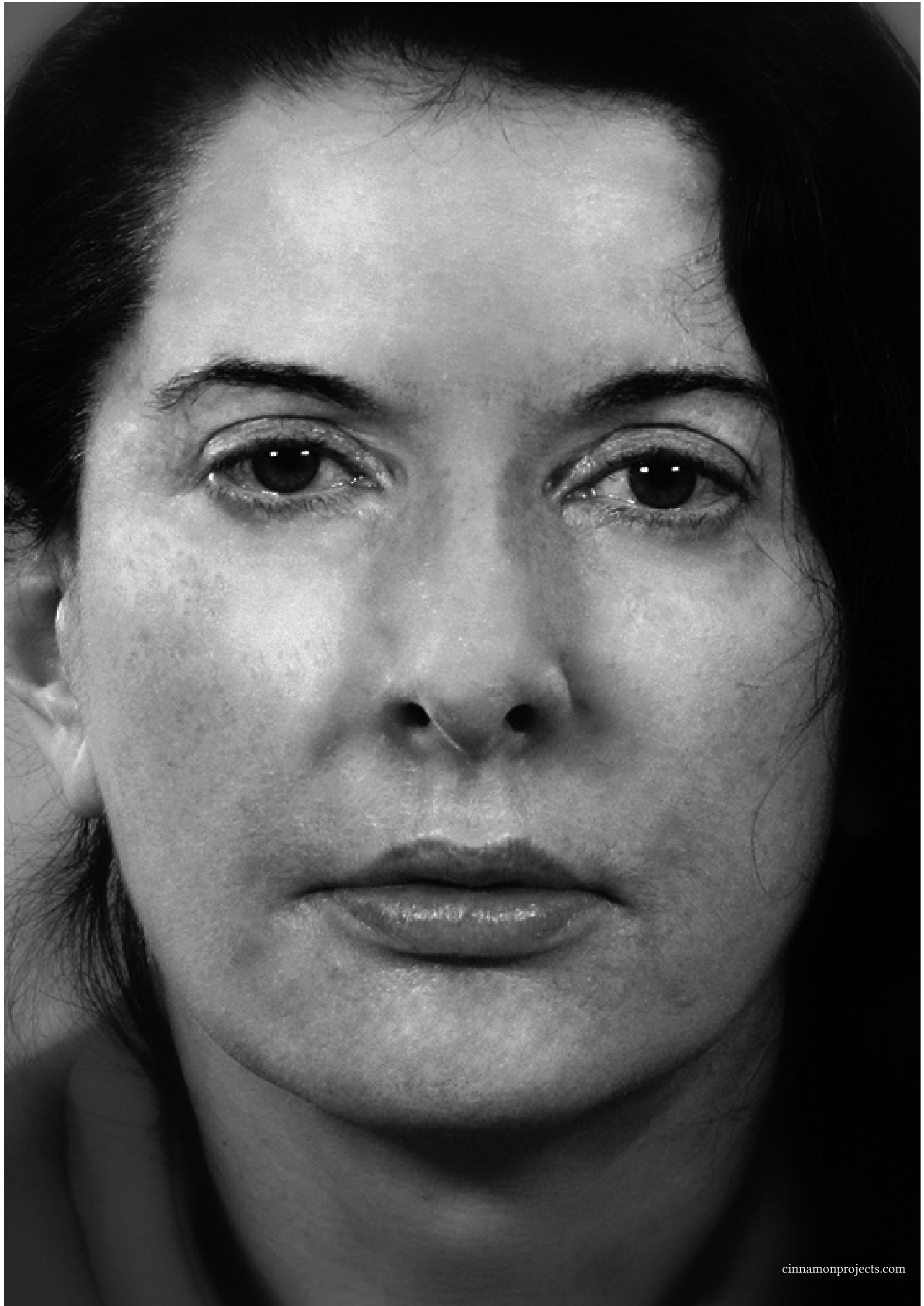
Kot naslednika dadaistov ga je namreč usidrila v sredino umetnikov 20. stoletja. Njegove umetniške začetke sta zaznamovala Rimbaud in Shakespeare. Njuna besedila so bila prve žrtve mladega Burroughsa, ki pa se nikakor ni ustavil le tu. Nadaljeval je z vsem ostalim, z *New York Timesom*, lastnimi fotografijami in stripi. Nobena trda publikacija ni ušla njegovim ostrim škarjam in domišljiji; priučeno tehniko je nato poskusil tudi na svojih knjigah.

Shotgun painting ali umetnost s šibrovko je zagotovo najlažji način ustvarjanja vrednosti umetniških del. Ko ga je leta 1982 iznašel, je bil verjetno razočaran, da se tega ni spomnil že prej. Navsezadnje je bil celo življenje strasten ljubitelj pištol. Natanko ta dela so postala njegov zaščitni znak 10 let pozneje, ko ga je ponovno prevzel duh boja proti sistemu. Svojo cut-up tehniko pa ni poskusil samo na papirju, ampak tudi pri montaži filmov. Na ogled je njegov prvi črno-beli kinematografski dosežek *Towers open fire*. Desetminutni kader, ki na trenutke deluje skrajno rasistično, istočasno raziskuje ključne teme in ideje njegovega pisanja. Najbolj fascinantni del celotne razstave je pisateljeva osebna knjižnica, kjer med izbranimi deli lahko najdemo pravzaprav vse – od priročnikov za meditacijo do Jane Bowles. Pri izbiri literature se je držal predvsem svojih občutkov; zanimivo je dejstvo, da na njegovi polici ne bomo našli ne Freuda ne Younga.

Jan Vegelj

Their Tanks	Express	Hippos	The Naked	Every
Machine	Boys are	Electronic	You have	Cu
The Soft	Hippos	Tracking	The Night	Lur
Express	Nothing	Cut in	The Naked	Boys
You have	The Truth	You Belong	It was a	Also
Danger	Inflexible	Psychiatry	Inflexible	Revo

Nothing	You Belong	We have	Cut in	Revolution
It in	The Truth	It was a	Permitted!	Lunch.
Which	Language	Nothing	And the	Experiment
Is are	Permitted!	Their tanks	Psychiatry	Virus
Your	Nothing	We have	Nothing	Everything
lution	Is Boiled	Authority	Electronic	Nothing

MARINA ABRAMOVIĆ

KAKO VELIK JE NJEN MIKROKOZMOS?

Bistvo njene umetnosti je iskanje meja: meja uma in fizične sposobnosti telesa, z namenom doseči svobodo in notranji balans. Esencialni del njene umetnosti je bolečina. Vir energije kot sredstva, s katerim manipulira med performansom, izvira iz nesrečnega otroštva, jeze in iskanja ravnovesja med energijo, umirjenim stadijem, željo po veselju in odkrivanju neoprijemljivih ali fizičnih meja.

Kdo navsezadnje je Marina Abramović?

Težko bi rekli, da je človek, ki poleg vsakdanjih stvari, živi še z umetnostjo. Njeno življenje samo je umetnost. Je način, kako se spoprijema s svetom, ga zaznava in vzpostavlja interakcijo z okoljem. Marina se je z umetnostjo pričela soočati že pri rosnih letih, ko je veliko nujno po izražanju potešila s slikarskim platnom in čopičem, s katerim je sprva slikala svoje sanje. Kasneje je motiv spremenila v prometne nesreče tovornjakov, nazadnje pa se je navdušila tudi nad slikanjem oblakov.

Začela sem zelo, zelo zgodaj. Kot otrok sem si domišljala, da sem umetnik. Ljubosumna sem bila na Mozarta, ki je svoje prve javne koncerte izvajal že pri sedmih, moj prvi nastop pa je bil šele pri dvanajstih letih. Rekla sem si: »O moj bog, kako sem pozna!«

Spremembo v njenem ustvarjanju prinese dogodek, ki mu, kot rada poudari sama, botruje duhovno razodetje. Ko je kot 17-letna deklica opazovala sinje modro nebo brez oblakov, ga je nenadoma preletelo dvanajst ultrasoničnih vojaških letal, ki so za sabo narisala dvanajst ravnih črt. Tekla je v vojaško bazo, kjer je prosila za teh dvanajst letal, s katerimi bi lahko risala po nebu. General je poklical očeta, ki jo je zatem odpeljal domov. Tam pa se je odvil že poprej znan scenarij z zaušnicami ter brezčutnimi družinskimi odnosi. Starša, oba narodna heroja, sta se družinski intimnosti odpovedala zaradi države – višjega, bolj pomembnega razloga.

Prav to miselnost je kasneje prevzela Marina, ki je življenjsko energijo usmerila v osebni razvoj skozi umetniško izražanje in se tudi odpovedala primarni materinski vlogi ženske. Za oboje, kot sama pravi, nima dovolj energije.

Iz potlačene želje po ustvarjanju z letali se je posvetila zvočnim instalacijam; tekom raziskovanja in doumevanja zvočnih sfer pa je v svoje delo vnesla še element telesa ter slednjega ohranila vse do danes, ko je to postalo orodje, preko katerega se izraža v svojih performansih. Gre za čisto formo umetnosti, čisto nematerialnost, za le med sabo prepletene elemente telesa, energije in konteksta. Tudi zato njena umetniška zapuščina ni fizično oprijemljiva, pa vendarle nadvse utilitarna, saj gre za številne dovršene ideje, preko katerih je drugim mogoče graditi nove miselne platforme ali začetke novih umetniških del. Poleg tega Marina skozi svoje doživljenjsko umetniško ustvarjanje posreduje sporočilo o odtujitvi narave in sodobnega človeka ter poudarja nujnost soobstoja in součinkovanja obeh.

Prvi performansi, večinsko uprizorjeni v študentskem kulturnem centru v Beogradu, razkrivajo Marinino tendenco k agresiji (*Ritem 5*, 1974; *Ritem 10*, 1974; *Tomasove ustnice*, 1975; *Ritem 0*, 1975). Vzrok temu naj bi bila agresija družbe, ki jo je obdajala, četudi sama trdi, da je družba nikoli ni oblikovala do te mere, kot jo oblikuje in dopolnjuje njeno delo samo.

Agresiji v zgodnjem obdobju ustvarjanja performansov botrujeta bolečina in kri, glede na kasnejša dela pa je tu motiv manifestacije večinoma iskanje meja fizične sposobnosti. Ni, za pozna dela značilne, manipulacije z življenjskimi energijami, kar pa tudi ni stvar naključja, saj se je z omenjenimi umetnica pričela ukvarjati šele po obisku amazonskih šamanov, budistov in drugih prvobitnih ljudstev, kjer se je priučila njihove kontrole. Je ena redkih umetnikov, pri katerih je viden velik razkorak v osebnostnem in spiritualnem razvoju, saj se ta kaže skozi celostna umetniška dela, nastala v razmeroma kratkih časovnih intervalih.

Na svoji umetniški poti je Marina sodelovala z mnogimi umetniki; najbolj vidno, tako čustveno kot profesionalno vez, pa je vzpostavila z Ulayem (Uwe Laysiepen), fotografom, performerjem in konceptualistom. Prav iz obdobja sodelovanja obeh umetniških sil nastanejo v opusu Abramovičeve nekatera izmed najbolj močnih in konsistentnih del kot so *Odnosi v prostoru* (1976), *Vdih/Izdih* (1977) idr. Po končanem ljubezenskem razmerju in sodelovanju z Ulayem skupno poglavje njunih življenjskih zgodb zaključita s hojo po kitajskem zidu. Ulay začne pri puščavi Gobi, Marina pri Rumenem morju. Po 2500 km hoje se na sredini srečata in si izrečeta še poslednje slovo.

Širši množici se je Marina Abramović približala z odmevnima retrospektivno instalacijo in performansom v Momi, leta 2010. Tri mesece trajajoča postavitve je prikazala opus umetnice, ki zajema okoli 50 del, obsegajoč štiri desetletja njenega ustvarjanja. Vendarle so bile oči javnosti uprte v osrednji del razstave, performans, ki hkrati predstavlja tudi edino ponovljeno delo v njenem opusu in prav tako velja za delo, ki ga je izvajala najdlje. Omenjenemu se posveča tudi dokumentarni film *The Artist is Present*,

ki pokaže 750 ur trajajočo interakcijo med Marino in naključnimi obiskovalci muzeja. Umetnica o performansu kasneje pojasni, da je delo zasnovano na način, da se tako sama kot nasproti sedeči soočata z lastnim emotivnim svetom. Pravokotna scena, osvetljena z reflektorji, v sredini stol in miza, Marina in naključni sodelujoči. Takšna postavitve luči sodelujočega prisili, da se od njih, Marininega pogleda in oči ostale publike umakne sam vase. In ravno tu se začne bistvo performansa – ujet v sebi sodelujoči odkriva svoja čustva in se z njimi sooča, česar je v vsakdanjem tempu danes vaje le redko kdo.

Pregled njenega dosedanjega opusa prikaže lep prehod iz slikarskega platna, preko zvočnih instalacij, do performansa kot čiste in nematerialne oblike umetnosti. Glede na zgodnja dela je poznejše stvaritve precej lažje moč enačiti z magijskimi rituali prvobitnih ljudstev. Zanimiva je ponovna združitev magijske in estetske funkcije umetnosti, značilna za njene začetke (slikarije v jami Lascaux, Altamira).

Marina je ena izmed sodobnih umetnikov, pri katerih je moč opaziti prehod v »prvinsko dovršenost«; takšnih, ki v iskanju nečesa višjega in sofisticiranega najdejo same začetke umetnosti in tako opozarjajo na cikličnost obstoja in časa.

Za zaključek naj odprem še eno izmed velikih vprašanj Marine Abramović: »Zakaj je to umetnost?« Če je njeno delo možno enačiti z magijskim ritualom, čemu potem izraz umetnost, ki etimološko izhaja iz besede umeten, tj. art/artificial in namiguje na nekaj, kar je rezultat človekovega dejanja in ne narave same. Dejstvo pa je, da gre pri njenem delu za sprejemanje, preoblikovanje in podajanje energije, elementa, ki je v nas in naši okolici.

Aljaž Rudolf

LA NOUVELLE VAGUE

FRANCOSKI NOVI VAL

Na neki javni prireditvi nedolgo tega je priznani slovenski režiser izpostavil pomanjkanje državne finančne podpore mladim nadobudnim filmskim ustvarjalcem. Živimo namreč v času recesije, ko moramo prav vsi zagotoviti pasove. Najlažje je seveda varčevati pri stvarih, ki individualno večini ne pomenijo veliko, četudi so sestavni del družbe – torej na stvareh kot so kultura, film, literatura in umetnost.

Zanimivo, subvencioniranje mladih kinofilov je v zgodovini filma pustilo nepredvidljive posledice. Najlepši prikaz te simbioze med ustvarjanci in družbo je francoski novi val, umetniško gibanje 50-ih in 60-ih let prejšnjega stoletja. Začel se je s Truffautovo mojstrovino *400 udarcev*, nadaljeval z Godardom in na koncu štel kar preko 50 različnih režiserjev, ki jih je skupaj združilo sodelovanje pri filmsko kritičnem časopisu *Cahiers du cinema*. Opredelimo jih lahko kot avantgardiste, ki so se ob zavračanju sodobne francoske literature ter ustaljenega načina snemanja filmov odločili za novo, drugačno pot. Pot, polno brezmejne improvizacije in eksperimentiranja, v kateri so ostro nastopili proti uporabi ikon v svojih delih. Odcepili so se od tradicionalnih vrednot, pri čimer jim je posebno pripomogla nova tehnologija prenosnih kamer in magnetofonov, s katero so dodatno oklestili ceno produkcije in olajšali snemanje na prostem. Njihovi, predvsem socialno obarvani filmi, so se ukvarjali z aktualnimi svetovnimi temami; tudi z alžirsko osamosvojitveno vojno, vagabondom in feminizmom.

Kot vsako izrazito gibanje je tudi francoski novi val dobil svojo zvezdo. Jean-Luc Godard se je, kot potomec slavne švicarske rodbine, rodil leta 1930 v Parizu. V mladosti je prebiral predvsem Karla Marksa in postal privrženec maoizma, politične teorije osnovane na podlagi Leninovega komunizma. Najbolj radikalni režiser svojega časa je po nekaj mesecih opustil študij antropologije in se na pobudo dobrega prijatelja Andree Bazina odločil za snemanje filmov.

Skupaj s skupino mladih intelektualcev, ki so v prihajajočih letih postali gonilna sila gibanja, se je odločil za nov pristop. A vendar želja po popolnoma novem načinu snemanja ni bila njegovo primarno vodilo - francoski novi val je navsezadnje posledica klasičnega evropskega kljubovanja tradicionalni hollywoodski filmografiji.

Po duši čisti marksist se je o svojem političnem pričanju izrazil že preko svojih prvih del, v katerih je posebno vlogo igralo tudi njegovo nasprotovanje militarizmu in nasilju. Že od samega začetka je namreč zavračal vietnamsko vojno ter zaradi svojega aktivnega udejstvovanja v politiki sprožil tudi mnoge polemike. Z motivom vietnamske vojne se je, v obliki igre vlog dveh glavnih oseb, poigral v filmu *Pierrot le fou*. Marianne se v njem obleče kot stereotipna ženska pripadnica vietnamske družbe, Ferdinand pa zaigra vlogo ameriškega mornarja; med njunim pogovorom spoznavamo odnos režiserja do ameriškega kapitalizma in njegovo sočasno pripadnost francoskemu komunizmu. V sklopu anti-propagande vietnamske vojne je Godard, skupaj s sedmimi novelle vague režiserji, sodeloval tudi pri snemanju dokumentarnega filma *Loin du Vietnam*.

Godard je s svojo pojavo in nenavadnim načinom snemanja zagotovo služil kot inspiracija za mnoge, medtem ko sam ni podlegel vplivu nikogar. Vlogi njegovega umetniškega guruja se je najbolj približal nemški pesnik in scenarist Bertolt Brecht, avtor sedaj že kultne drame *Mati*, od katerega se je Godard naučil uporabe elementov agitacije. V svoji več desetletni karieri je posnel kar mnogo filmov, med katerimi posebno izstopajo *Bande a part*, *Vivre sa vie*, *A bout de souffle* in *Le petit soldat*, a vendar je po začetku 80-ih let utonil v pozabo.

Vive mao!

Jan Vegelj

ANNA KARINA, IKONA 60-IH

ŽENSKA, KI JE ZAZNAMovala 20. STOLETJE. KULTNA OSEBNOST TAKRATNEGA ČASA.

Hanne Karin Bayer se je rodila 22. septembra leta 1940 na Danskem, kjer se je njena zgodnja kariera tudi začela. Njeno otroštvo je bilo težko, odraščala je namreč brez očeta, ki je bil kapitan ladje in ju je z mamo zapustil kmalu po njenem rojstvu. Do četrtega leta sta jo vzgajala stara starša, nato pa se je pri osmih letih vrnila k mami in njenemu novemu možu. Občutek nezaželenosti in odrinjenosti jo je gnal k begu od doma, kar je poskusila kar nekajkrat, dokler ji ni enkrat dokončno uspelo. Zbežala je namreč v čarobni Pariz. Ko se je znašla v Parizu, revna in brez vsakršnega znanja francoskega jezika, ji je bilo komaj 18 let. Med pitjem kave je prišla mimo nje ženska ter jo prosila, če jo lahko fotografira. Leta je delala v modni agenciji in Karini se je tedaj začela odpirati pot do slave. Postala je uspešna manekenka Coco Chanel, ta pa je tudi za vedno spremenila njeno rojstno ime v novo. Ana Karina.

Na plakatih jo je opazil Jean-Luc Godard, francoski režiser. Povabil jo je na kasting za novi film *Le Petit Soldat*, vendar na prvi pogled njuno prvo srečanje ni bilo najbolj uspešno. Kasneje ji je Godard poslal telegram s prošnjo, naj se udeleži avdicije za film. Anna se je vabilu odzvala in prišla na avdicijo, a je bila precej vznemirjena, zadržana in sramežljiva. Ko je vstopila v sobo, jo je Godard premeril od glave do peta in rekel: »Imaš delo, jutri bomo podpisali pogodbo«. Zaradi mladoletnosti je pogodbo podpisala njena mati, s katero ni bila v stiku že dobro leto.

Da pa vse ne bi teklo kot po maslu, je naslednjega dne Anna v francoskem časopisu *France Soir* videla članek, v katerem so se pojavile govorice, da je Godard našel svojo amie. Ana je ta članek doumela tako, kot da je vloga v *Le Petit Soldat* dobila zato, ker naj bi bila njegovo novo dekle. Bila je besna in ni vedela, kaj naj stori. Takoj je poklicala Godarda in mu povedala, da ni vlačuga ter da v filmu ne bo nastopila. Kmalu za tem pa je nekdo pozvonil na njena vrata. Bil je Godard, s 50 rdečimi vrtnicami. Karina je bila presenečena, on pa ji je razložil, da si je vse skupaj napačno interpretirala.

Film *Le Petit Soldat* je bil na koncu posnet spomladi leta 1960 v Ženevi. Med Karino in Godardom je tedaj preskočila iskrica ljubezni in Anna je postala njegova žena. Veličastni dogodek se je zgodil marca, leta 1961.

Njun odnos je bil zelo buren, veliko sta se namreč prepirala; a Anna je v času zakona z Godardom postajala prava ikona. Njena danska lepota in francoski stil filma sta postala odlična kombinacija. Mnogi so jo primerjali s popolnostjo, kar je navsezadnje tudi bila. Velika večina igralk v 60-ih je igrala predvsem vlogo dekleta iz visoke družbe, ki je uživalo v pitju kave in kajenju cigaret. Medtem pa je Anna igrala preprosto žensko, ki je na koncu ponavadi končala kot striptizeta ali prostitutka; vendar je, zaigrano v njenem slogu, vse skupaj izpadlo kul. Ni se povzdigovala v višji sloj, temveč se je uvrščala med meščane in tako uveljavila tudi modni slog, po katerem so se v tistem času zgledovale vse parižanke. Za njen stil oblačenja sta bila značilna fru fru in velike, črne, po mačje naličene oči. Prav ti dve zunanji lastnosti sta postali njen zaščitni znak. Poimenovali so jo tudi »Dirty version of Audrey Hepburn«. Pridevniki, s katerimi so jo ljudje opisovali, so bili igriva, ustvarjalna in predvsem žensvena. Postala je znana po celem svetu in tako soustvarjala zgodovino francoskega novega vala. Pogosto pride tudi do zamenjave Anne Karine z Ano Karenino, vendar sami nimata nobenega stičišča.

Karina je v času zakona z Godardom igrala v veliki večini njegovih filmov kot so *Bande a parte*, *Vivre sa Vie*, *Femme est une femme* idr. Njun zakon je po treh letih razpadel, kar je bilo konec koncev pričakovano. Anna je takrat zapadla v depresijo in si tudi poskušala vzeti življenje, vendar ji to, na srečo, ni uspelo.

V nasprotju z zatonom njunega zakona ostaja Anna, v 73. letu svojega življenja, še vedno svetovna ikona. Veliko modnih oblikovalcev ter visoke družbe se namreč še vedno zgleduje po njej, kar priča o tem, da se je njeno ime zapisalo v zgodovino.

Maja Remškar

SIGUR RÓS

»SPRVA LAHKO ZVENI DOLGOČASNO, VENDAR KO JI PRISLUHNEŠ, V TVOJE MISLI PRIKLIČE SLIKO. POČUTIM SE, KOT DA SE POVZPENJAM NA GORO POVSEM SAM.«

GEORG HÓLM, BASIST

*Ob branju predlagam poslušanje skladbe varúð. (www.skrci.me/sigur)

Glasba, ki že po nekaj sekundah ustvari povsem drugačen ambient – tako tuj in tako prijetno domač; slikovite predstave, polne vtisov iz narave, breztesnost ter čustva, ki jih vzbuja ob poslušanju. Stalni prehodi iz globoke melanholije preko čiste evforije v katarzo – glasbeno in emotivno popotovanje.

Sigur Rós so glasbena skupina, ki je ime prevzela od mlajše sestre vokalista Jónsija, rojene na isti dan, kot se je (v takrat še petčlanski zasedbi) le-ta formirala. Poleg pevca, skupino danes sestavljata še basist Geogr Hólm in bobnar Orri Páll Dýrason. Sprva garažni band, ki je posnemal svoje idole iz skupine Led Zeppelin, je tekom desetletja postal pravi biser post rockovske glasbe.

Svojo pot so začeli na pobudo nekdanjega člana Kjartana Sveinssona, ki je kot edini šolani glasbenik v skupini, vplival na njihovo nadaljnje delo, saj je v glasbo vnesel elemente klasične orkestralne glasbe ter ji dodal nekaj novih, za post rock ne povsem značilnih, glasbil. Nekaj časa so igrali kot predskupina Radioheadov, kasneje pa so si nabrali dovolj izkušenj, poguma in ekscentričnosti, da so začeli samostojno kariero. Ustvarili so nekaj, česar pred tem še nismo poznali. Prav zato jih je uvrstiti med post rockerje, ambientalne glasbenike ali dream pop avtorje bržkone zaničujoče, kljub številnim uspešnim glasbenikom, ki spadajo med omenjene žanre. Sami si pripisujejo zvrst melanholični rock, o ustreznosti naj premišlujejo drugi ...

Zven in podobe njihove glasbe pa vsekakor niso stvar naključja. Skupina prihaja iz Islandije, dežele s slikovitimi pokrajinami, značilnim podnebjem, ki bi mu lahko pripisali pridevnik melanholično ter bogato kulturno dediščino, izolirano od preostale Evrope. Prav ta mali severni raj jim služi kot inspiracija, besedila pesmi pa opevajo naravo, njeno moč in lepoto.

Četudi je številnim poslušalcem besedila, peta deloma v islandščini, deloma v vonlandščini, nemoč razumeti, so s svojim unikatnim stilom, izjemnim vokalom pevca Jónsija ter igranjem na električne kitare s pomočjo violinskega loka uspeli očarati številne poslušalce širom sveta.

Tekom glasbenega ustvarjanja so izdali 6 albumov: *von* (2007), *von brigði* (1998), *ágætis byrjun* (1999), *()* (2002), *takk ...* (2005) in *með suð í eyrum við spilum endalaust* (2008); lansko leto pa so izdali svoj najnovejši album *valtari* (2012). Ta nakazuje velik preobrat v njihovi glasbi, ki je vse do tedaj silila k nekoliko bolj poslušljivemu, rahlo komercialnemu prizvenu. Gre za ponoven prehod v bolj odprte sfere vse prej kot običajnih zvokov. Kljub temu pa je celoten album sestavljen povsem drugače, kot smo vajeni iz preteklih del, saj bi nekaj let nazaj lahko novim skladbam pripisali le vlogo uvoda v nekoliko bolj progresivno jedro. Skorajšnjo prekinitev kontinuitete, značilnega krešenda in gracioznih vrhov in zaključkov je zamenjala elegičnost, za piko na i pa so dodali nekoliko več zborovskih vokalov in minimalizma.

Skozi album *valtari* nas sprva, v glacialnem ritmu, vodi 8 skladb. Tendencia k statičnosti uvodne skladbe *ég anda* značajske spominja na ledenik – močan in sofisticiran. Vseskozi nas vodijo visoki mistični vokali ter nas na prehodu v rečne ritme počasi zapustijo. Šele tu dobimo, za glasbo Sigur Rós tako značilen, občutek neskončnosti. Če smo bili poprej v centralno progresijo albuma vajeni značilnega prehoda, je *valtari* konkretna prevetritev, prekinitev kontinuitete. Kljub temu povsem nepredvidljivo, najsibodi ognjeniško, pa skladba *varúð* z močnimi ritmi in krhkimi ženskimi vokali postopoma doseže že poprej znane nepredstavljive višave. Nadaljnje skladbe ritem počasi umirijo; sledi zaključek *ffögur píanó*, ki naslovu *valtari* pripiše le še tropičje in nas, navdahnjene v iluminaciji, vodi po pravkar ustvarjeni sferi, dokler nismo iz nje primorani ali voljni izstopiti.

Čez dober mesec (17./18. junij) nas bo na policah pričakal novi album *kveikur*, katerega dve skladbi sta že objavljeni na njihovi uradni spletni strani. Glasbo Sigur Rós pa vam bo moč slišati tudi v živo, saj bodo v sklopu svetovne turneje, takoj po izdanem albumu koncertirali po Evropi.

Aljaž Rudolf

JAZ SEM JANEZ JANŠA

Kdo je Janez Janša? To vprašanje je seveda neumno. Vsak Slovenec, ki živi v civiliziranem okolju, ve, kdo je Janez Janša. Ampak, ali res ve?

Kaj, če predpostavimo, da je Janezov Janš več ... recimo štirje. Kaj nam ime Janez Janša pove potem? Je to še vedno ime, ob katerem pomislimo na politično desnico? In kaj, če dodamo še to, da so ostali trije Janezi Janše sodobni umetniki, ki so se leta 2007 preimenovali v Janeze Janše. Ob vsem tem lahko pomislimo tudi na to, kaj sploh ime je in kaj predstavlja.

Britanski filozof John Stuart Mill je navedel precej zanimivo misel in sicer: »Lastno ime je beseda, ki odgovarja namenu, da označuje tisto, o čemer se pogovarjamo, ampak nam nič ne pove o tem.« Vse skupaj je precej res. Ime je zgolj oznaka. Čeprav neradi slišimo, da smo ljudje zgolj številke, je ime pravzaprav enako številki. Res je, da je bolj osebno. Ampak, o nas pove ravno toliko, kot pove številka. Če bi bili ločeni po številkah, vsaj ne bi imeli toliko soimenjakov!

Ampak vseeno. Ime ali številka o nas povesta vse in hkrati nič. Psiholog Vid Vodušek je navedel misel: »Ime kot samo je prazno; ne pomeni nič objektivnega, kar srečamo v svetu, ampak predstavlja vse, kar je specifično zame (tj. Vida Voduška).« Ime je torej neka osebna oznaka, ki nas zaznamuje in predstavlja v svetu. Ljudje nas poznajo po imenu; ime zaznamuje naše korenine ...

Ampak – ali je vse to res? Nas ime res zaznamuje? Ali pa smo mi tisti, ki smo zaznamovani z imenom? Že Shakespeare se je v tragediji *Romeo in Julija* ubadal z zaznamovanjem imen:

»Kaj je ime? To, čemur roža pravimo? Dišalo bi prav tako lepo z imenom drugim; in Romeo, da se drugače kliče, ohranil bi popolnost vso.« Torej, če ime res ne nosi nobene vloge, zakaj si ga ne bi potem kar enostavno spremenili?

Nekako tako so razmišljali tudi trije sodobni umetniki – Emil Hrvatin, Davide Grassi in Žiga Kariž, ko so si, vsi trije na isti dan, leta 2007 imena spremenili v ime Janez Janša in postali uradni soimenjaki našega desničarskega politika. Poleg tega, da so vsi postali Janezi Janše, so se hkrati včlanili še v Slovensko demokratsko stranko, katere predsednik je ravno njihov soimenjak in katere slogan je bil »Več nas bo, prej bomo na cilju.« Javnost se je na njihovo dejanje odzvala zelo različno, kar je pravzaprav nekako razumljivo. Večini se je dejanje zdelo neumno in nesmiselno. Spraševali so se o njihovih nestrinjanjih s političnim režimom in umetniških podvigih – je vse temeljilo na provokaciji ali je bilo zgolj umetniško dejanje? Bolj kot po umetnosti, namreč diši po provokativnem izsiljevanju; a umetniki sami zatrjujejo, da je bilo vse le posledica slogana, ki so ga, ob včlanitvi v stranko, sami vzeli precej resno in dobesedno. »Več nas bo, prej bomo na cilju,« torej zanje pomeni več Janezov Janš bo, prej bo tisti eden postal nepomemben. Marcel Štefančič, jr. je zapisal, da je »namen Janeza Janše, da Janeza Janšo prižene do točke, ko bo imel le še dve možnosti – da se odseli ali preimenuje.« To pomeni, da mu želi popolno uničenje. Tu pa se zopet pokažejo nestrinjanja z režimom, ki vodijo v začaran krog, ki je po eni strani zanimiv, po drugi pa nejasen, saj nekako temelji na osebnih prepričanjih in razmišljanjih.

Nika Vidovič

UROŠ ABRAM

INTERVJU

Uroš Abram je mlad, uspešen dolenski fotograf, ki je svojo napako spremenil v ideal in prikazal pestrost fotografije takšne, kakršna je bila, še preden smo se vsi zavedli njenega pomena. Vse se je začelo, ko je po Srednji šoli za oblikovanje in fotografijo v Ljubljani pristal na Akademiji lepih umetnosti v Pragi (FAMU), kjer je svoj primanjkljaj obrnil v svoj prid in pričel s tehniko fotografije, ki jo je Smrekar poimenoval camera oralis. Danes je s svojo serijo fotografij *Body. Made in me* in s svojim mišljenjem eden vodilnih fotografov na slovenski fotografski sceni. Zase sicer pravi, da ni najboljši zgled srednješolcem; jaz pa sem nasprotno precej prepričana, da bi, če bi vsi umetniki upoštevali njegove nasvete, bilo veliko manj takšnih, ki so prepričani, da umetnine ustvarjajo zgolj za to, ker so umetniki, torej kvazi umetnikov. Eden od njegovih nasvetov je ta, da stopi out of box in skozi umetnost prikaži sebe. Torej, out of box!

Kdo je Uroš Abram? Se nam lahko predstaviš sam?

Bel moški, kolesar, Slovenec, pešec, sin, ustvarjalec, šaljivec, idealist, ljubimec, provokator, levičar, prijatelj, kreativec, šofer, intelektualec, plavalec, zombi, naivnež, rjavolasec, organizator, egoist, opazovalec, sanjač, protestnik, kristjan, cinik, hipi, mentor, brat, plesalec, komunist, fotograf, narcis, študent, hinavec, umetnik, zguba, desničar, slab zgled.

Kaj je zate umetnost in predvsem, kako gledaš na fotografijo kot umetnost?

Umetnost delim na dva dela – en je zgodovina umetnosti, polje zase, ki ima svoja pravila in zakonitosti; drugi je sodobna umetnost, znotraj katere lahko deluje tudi fotografija. Sodobna umetnost je zame nekaj, kar me, znotraj lastnih omejitev, osupne. Fotografija sama po sebi ni umetnost; tako kot niso to risanje, kiparjenje, petje, ples, film, arhitektura, kulinarika itd. Je le medij, skozi katerega se izražamo. Skozi katerega lahko osupnemo.

V zadnjih letih je tehnologija zelo napredovala. Mobilni telefoni in tablice so približali fotografijo skorajda vsakomur. Se ti zdi, da se je s tehnologijo in poplavo aplikacij umetniška fotografija razvrednotila?

Če malo zaokrožim, lahko rečem, da je moja generacija prva, ki je odraščala z digitalno tehnologijo. To je naša velika prednost. Mi razmišljamo digitalno. Prek interneta mi je minimalna estetika Daljnega vzhoda enako blizu, kot sta mi slovenski kozolec ali Pollockov ameriški ekspresionizem. To jemljem kot prednost. Digitalna fotografija je prinesla ogromno novih možnosti fotografije. In kar je še pomembneje, prinesla je ogromno novih razmišljanj o fotografiji. Prinesla je izboljšave v astronomiji, medicini, inženirstvu. Poceni tehnologija je dala možnosti tistim, ki si tovrstnega kreativnega izraza prej niso mogli privoščiti. Po drugi strani pa je ta poplava poceni tehnologije povzročila drastično znižanje standardov – tako etičnih, moralnih, estetskih kot tehničnih. Spremenili smo načine gledanja. Družinskih fotografij ne gledamo več v albumih, pač pa na računalniških ekranih. Pojavljajo se novi socialni vzorci. Dragocene trenutke raje fotografiramo, kot da bi v njih uživali. Na koncertih ne poslušamo glasbe, pač pa poskušamo napraviti dober videoposnetek. Namesto da bi uživali v sončnem zahodu, le-tega fotografiramo.

Digitalna fotografija (in njena kvantiteta) je še poudarila razliko med fotografi in »škljocarji«. Fotografi se zanimamo za vedno nove poglede iste situacije, »škljocarji« pa z vedno istim klišejskim pogledom iščejo nove situacije. Bolj prikazujejo, kje je njegov fotoaparatus bil in kaj vse je ta fotoaparatus zmožen, kot pa, kaj je ob tem fotograf občutil. Problemi se znajo pojaviti tudi v hrambi fotografij, če nam umre računalnik. CD-ji imajo življenjsko dobo okoli 15 let. Konec koncev pa je digitalna fotografija na ekranu le abstraktna informacija, ki izgine, ko ugasnemo računalnik; fotografija na papirju pa je še vedno otipljiv predmet.

Tvoje fotografije so največkrat predstavljene v zgodbah oz. serijah. Katera je tebi osebno najljubša in zakaj?

Vsaka serija je moj otrok, nobena ni najljubša. Najboljše so nove zadeve. Pa tiste stare. In one, ki imajo razlog za svoj obstoj. Ter fotografije, ki gledalcu spremenijo čustveno stanje. Ali pa jim dajo za misliti. In tiste, ki so samo zame. Seveda pa po kvaliteti daleč izstopajo tiste, ki so še v glavi.

Leta 2011 si se nam predstavil s serijo fotografij z naslovom Body. Made in me, kjer si svoje telo dobesedno spremenil v fotografski aparat, kar latinsko imenujemo camera oralis. Kako si prišel do te ideje in kakšen je način ustvarjanja takšne fotografije?

Projekt *Made in me* se je začel okoli leta 2007, ko sem še študiral. Razlogov, kako sem prišel na idejo, da uporabim svoja usta kot camera obscura (poguglajte v Wikipediji), je več.

Eden od razlogov je, da nisem imel denarja za digitalni fotoaparat. Drugi je bila teoretična misel, da fotografija nastane v glavi in ne v fotoaparatu, katere sem se zato lotil na bolj duhovit način. Naslednji razlog je sterilna estetika obstoječih sodobnih podob v fotografiji, ki ni več lastna ljudem, temveč strojem. Glavi razlog pa je, da me je vse skupaj blazno zabavalo.

V usta sem si vstavil 3 x 5 cm velik kos fotopapirja. To je papir, ki je občutljiv za svetlobo. Med ustnice in zobe sem vtaknil črn kos plastike, ki sem ga predrl z buciko. Na ta način so moja usta postala camera obscura oz. camera oralis. S tem sem potem fotografiral bodisi posamezna gola telesa bodisi skupinske kompozicije aktov. Telesni postopek je pravzaprav neprijeten. Med ekspozicijo, ki traja tudi do pet minut, se ne smeš premikati, dihati moraš le skozi nos, ne moreš požirati slin itd. Po desetih ponovitvah te resno bolijo mišice v čeljusti. Ker nimam okularja, je vse le ugibanje ali sem dobro naciljal. Dokler se ne vrnem nazaj v temnico, še vedno s papirjem v ustih, nimam pojma, kaj sem fotografiral. Šele, ko razvijem fotko, vidim, kaj je gor in ali je ekspozicija primerna.

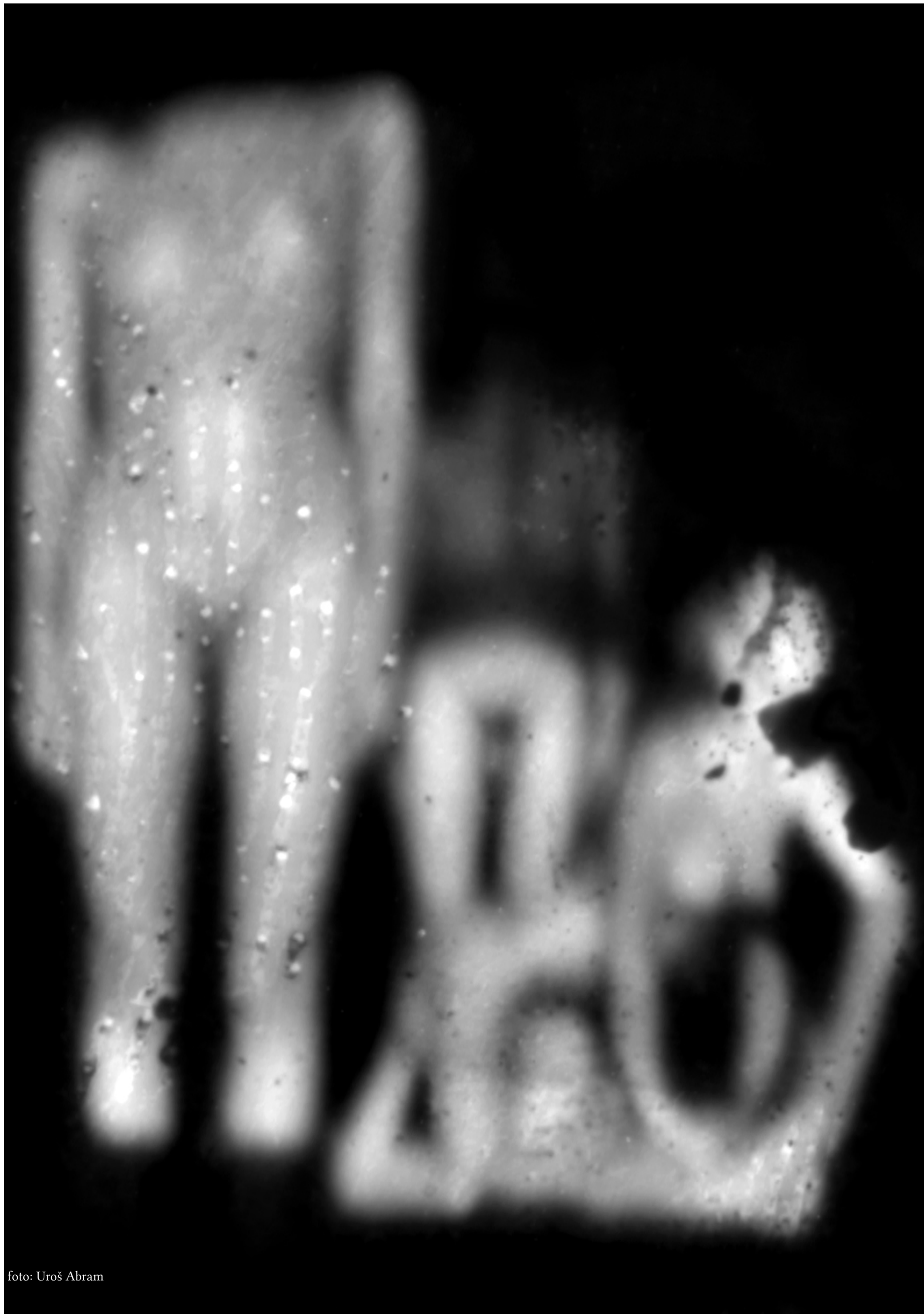
Seveda za vse skupaj prav dobro pridejo poznavanje fotografske kemije, razumevanje fizikalnih optičnih zakonov ter široko poznavanje zgodovinskega ter tehnološkega konteksta.

Omenjena serija človeško podobo predstavi kot radoživo, krhko, neoskrunjeno, erotično in skratka neponovljivo. Je ideja povezana z otvoritvenim razstavnim prostorom ali je cerkev kot prostor v kombinaciji s fotografijami le predmet provokacije?

Treba je poudariti, da ne gre za cerkev, temveč nekdanjo cerkev, ki je že desetletja spremenjena v galerijo. Se pa ideja razstave vsekakor navezuje na sakralni prostor. Cerkev ni nikoli popolnoma izključevala golega telesa iz svojega prostora. Ravno nasprotno. Telo naj bi predstavljalo popolnost, ki je bila ustvarjena z božjo pomočjo. Torej, telo ni tisto, česar bi se cerkev sramovala, pač pa ga enači s pefekcijo božanstva. V naši, zahodni kulturi se imamo prav cerkvi zahvaliti za obstoj tega žanra, torej akta. Stare renesančne ali baročne mojstre je cerkev bogato plačevala za to in jim omogočila, da so preživeli zgodovino.

V projektu *Made in me* se vračam k elementarnosti, tako v tehnološkem (tj. camera oralis) kot tudi v konceptualnem (tj. beležiti telo s telesom) ali duhovnem (tj. čaščenje telesa) smislu. Ali pa je morda vse skupaj le provokacija?

Nika Vidovič

VANDALIZEM ALI UMETNOST?

Mnogi menijo, da grafitarstvo nima nobene veze z umetnostjo. Umetnost naj bi bili lepe slike in kipi velikih mojstrov, ki spadajo v muzeje in ugledne galerije, ne pa na ulice, kjer »serjejo« povsod, kamor pogledaš.

Grafiti so po definiciji risbe, slike in napisi, ki so bili nasprejani ali kako drugače puščeni na javnem prostoru. Običajno se jih vrednoti glede na estetsko vrednost, zahtevnost lokacije in sporočilnost grafitu samega. Gre za hobi, s katerim se lahko ukvarja vsak, ki ima kaj za povedati. Tudi street art, tj. umetnost ulice, je vrsta vizualnih umetnosti v urbanem okolju in tako širši pojem, ki zajema tudi grafito. Vanjo spadajo proste inštalacije, nalepke, plakati in skulpture; take stvaritve pa najdemo vsepovsod – na stenah mestnih stavb, na pločnikih, ograjah, prometnih znakih itd. Je medij za izražanje idej in mnenj; včasih pa nam, samo z malo barve, lahko popestri življenjski prostor in nas hkrati nasmeji.

Kljub napisanim definicijam se sprašujem, ali gre pri grafitih res za umetnost ali zgolj za vandalizem. Ministrstvo za notranje zadeve vandalizem definira kot: »Nesmiselno poškodovanje in uničevanje česa koristnega, lepega oz. stvari posebne kulturenega pomena. Država za poškodovanje ali uničevanje kulturnih dobrin določa zaporno kazen do pet let; če je stvar velikega ali izjemnega pomena za Slovenijo, ali je povzročena škoda velika, pa tudi do osem let. Nepopravljive škode s kaznijo žal ne moremo odpraviti, ampak ostanejo oropani delčka svoje identitete, zaradi česar predstavlja vandalizem grožnjo nam vsem.«

Strinjam se, da vandalizem ni sprejemljiv, a se vendar sprašujem, če lahko grafitarstvo enačimo z razbijanjem kulturnih spomenikov. Si objestneži in umetniki res zaslužijo enake kazni? Zagotovo ne, vendar je dejstvo, da so razlike tudi med grafitarji samimi. Večina se jih sicer drži nenapisanega pravila in se ne spravlja nad spomeniki in kraji čaščenja, torej nad cerkvami ali pokopališči, a vendar se najdejo tudi takšni, ki se pravil igre ne držijo, to pa zagotovo meče slabo luč na celotno grafitarsko sceno in tovrstno umetnost.

Ali so grafiti umetnost ali ne, je težko odgovoriti, saj pojma umetnost niti ne znamo definirati. Kaj sploh je umetnost? Spadajo sem samo dela višje elite, ki se nato razkazujejo po galerijah in hranijo po zasebnih zbirkah? Ima umetnost začetno ceno, ki »pravo« umetnost razmejuje od preostalih amaterjev? V katerih likovnih tehnikah jo sploh lahko zajamemo? Interpretacije posameznikov se razlikujejo, zato je tudi odločitev vsakega izmed njih o tem, kam namerava kaj razvrstiti, prosta.

Umetnost je nekaj, v čemer naj bi uživali vsi in za kar naj ne bi bilo treba plačevati vstopnin. Zdi se mi, da več kot bo dobrih grafitov, več bo interesa zanje. Menim, da bi potrebovali več površin, namenjenih legalnemu grafitiranju. Taki panoji bi stali prosto po različnih lokacijah posameznega mesta. S tem bi delno rešili problem risanja po hišah in enačenja grafitov z vandalizmom. Sicer pa nam malo barve zagotovo ne pomeni grožnje, saj vendar ne govorimo o terorizmu!

Eden najbolj prepoznavnih street artistov je zagotovo Banksy, umetnik britanskega rodu, znan predvsem kot grafitar, politični aktivist, filmski direktor in slikar. Njegov zaščitni znak so črno-beli stencili oz. šablonski grafiti, na katerih se pojavljajo policaji, podgane, otroci, opice in starejši. Končno presojo o tem, ali so grafiti umetnost ali vandalizem, zato raje prepuščam vsakemu bralcu in zaključujem s citatom tega slavnega grafitarja:

»Avtobusne postaje so veliko bolj zanimive in uporabne lokacije za umetnost, kot muzeji. Grafiti imajo več možnosti pomeniti ali spremeniti kaj, kot kar koli znotraj vrat. Grafiti so bili uporabljeni za začetke revolucij, ustavljanje vojn in so generalno glas ljudi, katerih nihče ne posluša. Grafiti so ena redkih stvari, ki jih imaš, ko nimaš skoraj ničesar. In tudi, ko se že ne spomniš slike, ki bi ozdravila svetovno revščino, vsaj lahko nekoga nasmeješ, medtem ko ščije.«

- Banksy

Natalija Kosmač

ALEKSIJ KOBAL

INTERVJU

SLIKAR, GLASBENIK, PISEC, BIVŠI DICAR.

Aleksij Kobal (1962) je eden najbolj priznanih slovenskih slikarjev srednje generacije; za svoje likovno udejstvovanje pa je prejel tudi več priznanj in nagrad.

Laični pogled na bogat avtorjev opus komaj doume, da gre za istega avtorja, saj se ta zagotovo ne ponavlja in ne reproducira. Tisto, kar je mogoče razbrati kot skupno nit njegovega plodnega ustvarjanja, je raziskovanje, prepleteno z vsem, kar nas obdaja in posledično komunikacija z umetnostjo, ki je njegova edinstvena vizija in izraz umetnikove predanosti iskanju. Za Kobalovo umetniško delo tako lahko brez kančka dvoma trdimo, da je podvrženo konstantni, ustvarjalni metamorfozi.

Vprašanja, ki so jih sestavili člani uredništva, nas popeljejo skozi umetnikovo ustvarjanje. Avtor nam predstavi svoj pogled na umetnost, spregovori pa tudi o drugih, z umetnostjo povezanih družbenih kontekstih.

Catch me if you can, 2012, olje na platnu

Po nazivu ste akademski slikar. Leta 1986 ste namreč diplomirali na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost. Delo katerega umetnika vas je med študijem najbolj fasciniralo, navdihnilo, impresioniralo?

Bilo je več del in več umetnikov; med njimi prav gotovo Picasso z *Guernico*. Od klasikov pa najbolj Rembrandt (*Nočna straža*) in Velazquez (*Predaja Brede*). Vendar so name, bolj kot slikarji, vplivali glasbeniki, kot sta bila Robert Fripp in Brian Eno.

Že kar nekaj desetletij delujete na slovenski umetniški sceni. Kako doživljate spremembe v odnosu vlada : umetnik? Nekaj let ste delovali tudi v prejšnjem režimu. Kakšne so razlike?

V bistvu ni nobenih razlik. Glede na trenutne, grozljive razmere v Sloveniji, je bil prejšnji režim bistveno znosnejši in je vsaj držal na vajetih masovno korupcijo, čeprav je bil, kot elita, seveda tudi sam koruptiven. Problem vlada : umetniki je, bolj kot politične ali ekonomske, etične narave. Za razmere, v kakršnih smo se znašli, smo odgovorni vsi, ker vlada navsezadnje izhaja iz naroda, ki še ni uspel predelati travme podrejenosti iz preteklosti in je zato njegov želodec še vedno ostal pohlepen in stremuški. Od tod taka razvejanost korupcije – nenasitnost, ki pa se nikoli ne poteši, ker je praznina, ki jo nosimo v sebi, simbolne in ne materialne narave. Umetniki pri tem nismo izjema.

Dela naših likovnih umetnikov so širši javnosti slabo znana. Kaj bi lahko navedli kot vzrok temu? Vedno večje število izobraženih umetnikov, ki se v majhnem slovenskem medijskem prostoru borijo za kanček pozornost ali nižja kvaliteta del?

Vprašanje je zelo kompleksno. Eden od razlogov se nahaja v odgovoru na prejšnje vprašanje, ker je skrb za osebno lakoto nad skrbjo za skupno. Slovenci smo bili v ustvarjalnem smislu vedno daleč nadpovprečni, v samem svetovnem vrhu, zato ni toliko vprašanje o kvaliteti del. Po drugi strani je slika svetovnih gospodarskih razmer zelo nenaklonjena umetnikom, to pa odzvanja tudi v našem prostoru, ki pa je v ustvarjalnem smislu veličasten. Nimam občutka, da mediji ne pokrivajo dovolj umetnikov, bolj je problematično, na kakšen način in v kakšnem obsegu. Problem je strokovnost medijev, ki je navadno pod intelektualnim nivojem. Populizem je nad strokovnostjo.

Kakšno je vaše mnenje o uporabi sodobnih tehnologij pri ustvarjanju umetniškega dela? Navsezadnje ste se pri svoji zadnji razstavi, katero ste pripravljali kar štiri leta, ukvarjali predvsem s prenašanjem računalniških slik v oljno tehniko. Ali lahko torej rečete, da ste v koraku s časom, ter uporabljate tehnologijo sebi v prid?

Do rabe sodobnih tehnologij je moje mnenje dvorezno. Seveda je tehnologija neobhodna in koristna, vendar je še vedno le orodje in ne more nadomestiti umetniške substance. Ali sem v koraku s časom, bo pokazal čas sam. Zavzemam se za umetnost, ki ni trendovska, čeprav uporabljam sodobne računalniške programe, ampak izhaja iz neodvisnega polja lastnega raziskovanja, ki pa je seveda prepleteno z vsem, kar nas obdaja, torej tudi s tehnologijo. Če grem na mestni avtobus, me spreleti srh ob opazovanju večine, ki se tako vneto preklaplja na kable in s tem na svet, ki pa v nekem socialnem, kritičnem duhu ne obstaja. Izoliranost pred kontaminacijo manj prijetne resničnost.

V vašem opusu je opaziti razlike med posameznimi obdobji ustvarjanja. So ta obdobja odtisi stopal na poti iskanja samega sebe ali gre zgolj za eksperiment z različnimi tehnikami? Torej, kako gledate na svoje preteklo ustvarjanje?

Lahko bi rekel, oboje. Brez eksperimentiranja ni iskanja samega sebe. Umetnost je zame polje, v katerega vstopam neobremenjeno, željno in z navdihom, ki pa vedno opeša. Sem kot razvajeni kmet – obdelano polje nadomestim z drugim in se zelo redko vrnem nazaj. Ne obremenjujem se s stilom, slogi ali mediji, ker verjamem, da se umetnikova kredibilnost nahaja v želji po izrazu, po sporočilnosti in da same tehnike ustvarjanja, kakor izbor medija, s samo umetniškostjo nimajo nobene zveze. So le ojačevalci umetniških hotenj.

Trenutno so vaše slike prežete z mogočnimi starimi industrijskimi stavbami, ki so postavljene nekje na nebu med oblaki. Interpretirali bi jih lahko kot duše, ki nam, ljudem s svojo trdnostjo na tleh približujejo mir in onstranstvo. Običajno je res tako, da so najbolj fascinantne stavbe prav tiste stare, ogromne in veličastne. Ker ste kot dijak živeli v DIC-u in okolici zagotovo veste, da je le-ta precej »staro-industrijska«. Se je mogoče ravno ta preživeti čas z okolico zakodiral v vašo podzavest in sedaj želi na plan? Ste se ob ustvarjanju spomnili tudi na dijaška leta?

Vprašanje je tako lucidno, da pomeni že sam odgovor. Ja, popolnoma, stavbe so odraz naše podzvesti, izgubljenega otroškega raja ali pa demonov, s katerimi se nikoli nismo uspeli soočiti. Ko neko obdobje mine (četudi socialistično, ali kakšno drugo, manj prijetno), ostane njegov skelet, ki ni več neprijeten in se sčasoma neopazno zlije sodobnostjo. Vendar, če premoremo občutljivo oko ali uho, bomo tem zapuščenim skeletom znali prisluhniti in v tem najti izjemno izpovedno moč. Seveda, DIC pri tem ni izjema.

Tematika vaših umetniških del variira. Zdi se, da ste s serijo slik Območje zajetja dosegli posebno ideološko stanje; prepričanje, ki temelji na globokomiselnosti, globoki pomenskosti in globokočutnosti. Bi lahko rekli, da ste pri vrhu samoaktualizacije, ali gre pri vseh serijah slikarskih del in drugih umetniških stvaritvah za istega človeka, skozi različne spektre duhovnega in fizičnega dožemanja?

Bolj, ko rasteš v nebo, bolj postajaš transparenten in čist; toda bolj obstaja tudi verjetnost padca na realna tla, ki pa je v bistvu nujen. Čeprav bi rekel, da sem bolj tisti, ki potuje skozi različne spektre duhovnega in fizičnega dožemanja, ostajam, kljub različnim obdobjem nekdo, ki si spontano prizadeva obdržati svojo rdečo nit. Spet metafora – sem otrok, ki z naborom istih lego kock (tj. izpovedno sporočilo) poskuša vsakič zgraditi drugo igračo (tj. umetniška forma).

V medijih ste izpostavili, da v vašem življenju igra pomembno vlogo tudi glasba. Zanima nas, kako ta vpliva na vaše umetniško izražanje; ali tedaj, ko stopite za slikarsko platno in iščete navdih, poslušate določene pesmi ali bende? To vprašanje se nam je porodilo ob gledanju vaših slik iz serij Prepovedano mesto in Območja zajetja. Slike izžarevajo »pinkfloydovsko« vzdušje, če razumete ...

Glasba je konkretnije igrala vlogo v starejših delih, recimo v obdobju *Prešnice* (vidno v delih *Starless*, *Padli angel – King Crimson/RED*). Sem pa neznansko vesel, če nekdo »sliši« glasbo tudi v teh mojih zadnjih delih. Zdi se kot odkritje prašuma, s katerim sta Penzias in Wilson odkrila dokaz za ostanek sevanja prapoka, vznemirljivo, zelo. V čast mi je, če slike izžarevajo »pinkfloydovsko« vzdušje. Moj prijatelj, pesnik Uroš Zupan, je ravnokar napisal izjemen esej o Pink Floydih, nad katerim verjamem, bi bili zelo navdušeni tudi kreativci v DIC-u.

Kaj lahko pričakujemo v prihodnosti? Nastaja kak nov projekt? Boste še vedno ostali v slikarskih vodah?

Najbrž. Slika me je prevzela, čeprav sem že na razpotju, ker nebo vodeni, oblaki pa niso več prednevihtni; hočem reči – treba bo delati na tem, zelo, in preprosti modrini neba spet vnesti zaupanje.

Uredništvo Triper

Poroka stoletij, 2007, jedkano ogledalo, risba na ogledalu, kovinski drobci, dotrajani kovinski opni skupine The Stroj, pločevinke, oglje, zobniki

LEONARDO DA VINCI

ČLOVEK GENIJ?

Letošnje leto je bilo ljubljansko Gospodarsko razstavišče v barvah renesanse. Od sredine februarja pa tja do sredine maja je bila tam na ogled razstava italijanskega izumitelja, inženirja in arhitekta. Življenje in delo Leonarda da Vinci, poosebitve človeške genialnosti, nam je bilo predstavljeno v 17 različnih sklopih, ki zajemajo vse najbolj pomembne dogodke iz časa njegovega delovanja.

Ogled razstave največjega genija v zgodovini človeštva sem načrtovala že dolgo. Leonardo. Človek, čigar že samo ime da vedeti, o kom govorim. Bil je umetnik, znanstvenik, izumitelj, z eno besedo – mojster. S svojo radovednostjo in željo, da bi postal slikar, je postal to in še več. Umetnost je postala znanost, ta pa ponovno umetnost. »Hočem postati slikar, ki se bo razlikoval od vseh ostalih, zato moram preučevati to, kar ostali zamenjajo in česar ne vedo. Poznati moram vzroke, ne posledice, če želim slikati nje, ki so večni.«

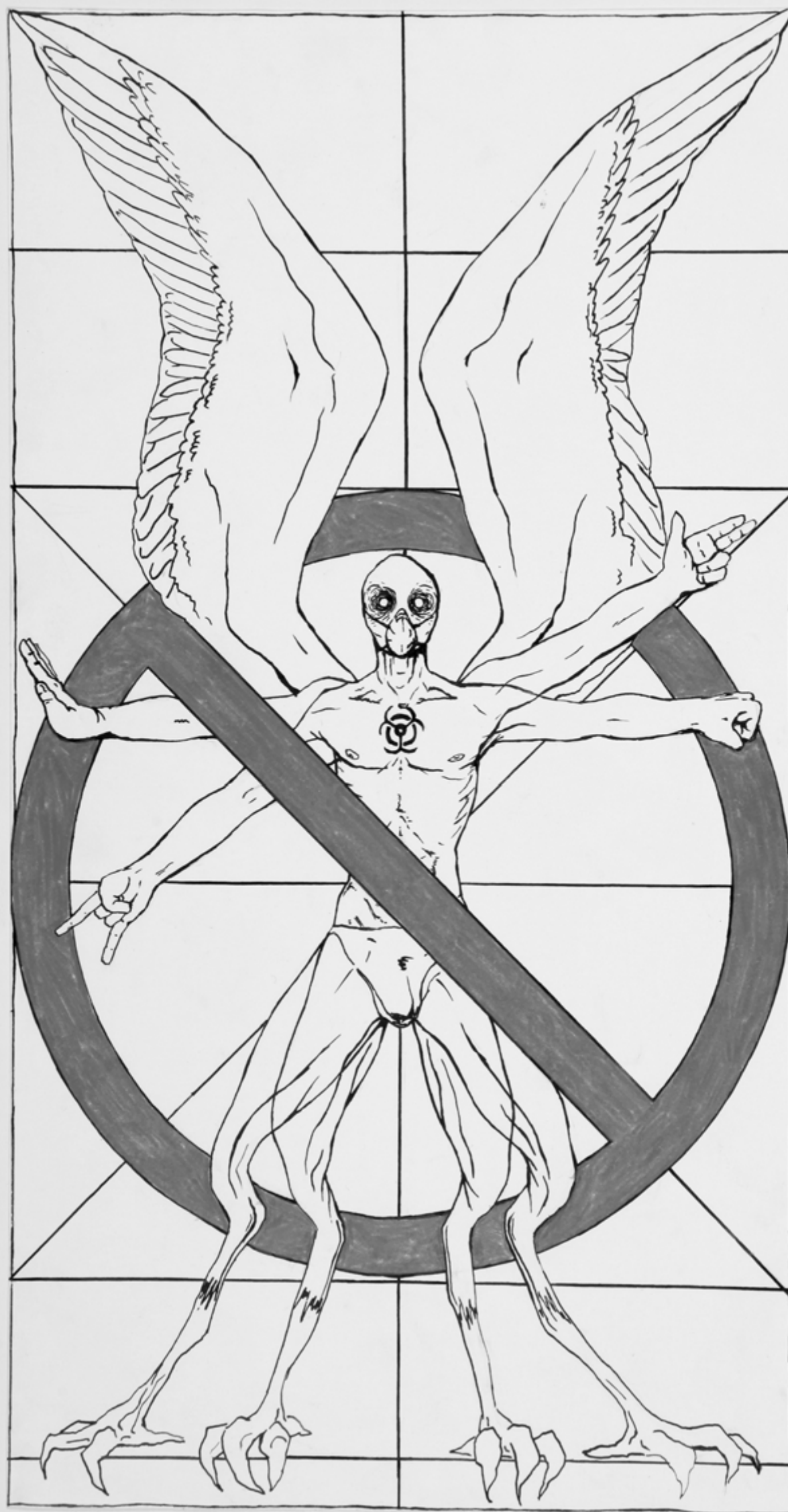
Razstava predstavlja Leonardovo življenje in delo. Čudovito je bilo stati pri vseh, več kot 200 eksponatih, ter opazovati njihovo natančno izdelavo. Za tiste, ki bi delovanje njegovih naprav radi preizkusili kar sami, bo zelo zanimiv sklop, ki dovoljuje ravno to. S praktičnim preizkušanjem eksponatov namreč še dodatno dobimo vpogled vanje in v njihov pomen.

Name je pečat pustilo veliko stvari. Prva med njimi je reprodukcija Leonardovih anatomskih risb. Kako fantastično točne, podrobne in natančne so! Ni zaman obiskoval bolnišnice in mrtvašnice ter v njihju proučeval anatomijo človeka. Druga, meni najbolj fascinantna stvar, je sklop *Skrivnosti Mona Lise*. Upravičeno. To, za kar danes čakamo v vrstah Louvra, se ne more primerjati s sliko, ki jo je še sam Napoleon imel v svoji kopalnici. Kako čudoviti so vsi odtenki, kako velik pomen imajo detajli! Tu se, tako kot na sliki *Zadnje večerje*, pokažeta Leonardov fantastični čut za barve in tudi njegov perfekcionizem. Razstavo so spremljali tudi zanimive 3D animacije o *Zadnji večerji*, projicirane v naravni velikosti, dokumentarni filmi ter razumljivi in zanimivi opisi vsakega eksponata.

Sama razstava me je navdušila. Spoznamo, kako velik človek in kakšen perfekcionista je bil Leonardo; dodatni čar nanjo pa prispeva tudi zmanjšana svetloba v prostoru. Do popolnosti je manjkal le še on. Leonardo sam, nekje v prostoru, s svojimi očmi in vsemi čuti.

»V naravi je skritih nešteto razlogov, ki jih z izkušnjo še nismo spoznali.«
-Leonardo Da Vinci

Monika Kvržić

FIRENCE

Firence, mesto v Italiji, so osrčje dežele Toskane, gričevnate pokrajine s sredozemskim podnebjem. Veljajo za rojstno mesto italijanske renesanse, preporoda, ki je pomenil spremembe, ki jih je v tem mestu omogočila rodbina bogatih Medičejcev, ne le na umetnostnih področjih, temveč tudi v miselnosti. Vse je že stokrat slišano in napisano, a vendar vse naštetu doživiš čisto drugače, ko dejansko prideš tja, v Firence...

V polnem pričakovanju se sprehajaš po ulicah in trgih, iščeš znamenitosti in pri tem dostikrat skoraj trčiš s kakšno Vespo medtem, ko fotografiraš ... Vse teče hitro in te posrka v svoj ritem, dokler ne prideš izza vogala in kar obstojiš, ker pred sabo naenkrat zagledaš stolnico Santa Marie del Fiore, ki jo krasi geometrična fasada iz pisanega marmorja in še bolj znamenita renesančna kupola, ki jo je načrtoval slavn Brunelleschi, arhitekt in utemeljitelj perspektive. Do vrha le-te se vzpenjaš po več kot 400 strmih stopnicah. No ja, stopanje po »štengah« se vsekakor splača, saj se ti na vrhu ponuja razgled čez cele Firence in si zares blizu nebes. Spet na tleh si nekaj ulic naprej ogledaš Michelangelove nagrobne skulpture slavnih plemičev Medičejcev v cerkvi San Lorenza, ki pa so, zaradi trume turistov, popolnoma brez veze in te tako prej razjezi dejstvo, da se takšne umetnine uporabljajo za grdo trženje in ne za obče zavedanje začetkov naše umetnosti. Kakor koli že, Michelangelo je bil zares mojster, kar absolutno pokaže tudi njegova mojstrovina *Davidov kip*, ki stoji v galeriji Akademija. Ko prideš tja, preprosto ne moreš, da ne bi sedel pred kip in ga občudoval, tudi eno uro, in nato brezbrizno odšel mimo vseh ostalih umetnin, svetovnega pomena, razstavljenih tam. David je izoblikovan kamen, ki pa ga, od vseh ostalih kipov, razlikuje strastna duša, s katero te obseva, ko ga občuduješ. Nežne linije njegovega telesa in kljub temu napeto telo ter mil, izzivalni pogled – čutiš, da ga je Michelangelo ustvarjal z najglobljimi čustvi. Ob takšnih in vseh ostalih stvaritvah v Firencah ti po glavi hodi samo eno vprašanje: »Od kje jim ideje, čas, želja ter potrpežljivost in zakaj se tega danes več ne prakticira?«

Takšne občutke doživiš tudi, ko vstopiš v največjo frančiškansko cerkev Sv. Križa na trgu Santa Croce, kjer so pokopani največji italijanski renesančni znanstveniki in umetniki, med drugim tudi Galileo Galilei. Cerkev je res ogromna.

Z vso svojo veličino nate pritiska s težo mogočne arhitekture, lokov, fresk in z duhom, ki so ga tukaj pustili vsi umetniki. Ne veš, kje bi si pasel oči! Takšno mogočnost ustvarja tudi galerija Uffizi, ena izmed največjih na svetu, ki hrani dela renesančnih mojstrov Giotta, Botticellija, Michelangela, Leonarda, Tiziana in tudi baročna dela Rembrandta, Rubensa in in in ... in vsega je skoraj preveč! Ko prideš vanjo, seveda vse naštetu občuduješ, a vendar ti nekaj manjka – zgodovina, teža preteklosti, zgodb in dogodkov, ki stojijo za stvaritvami in so odločilnega pomena za razumevanje. Prefinjenih tehnik in barv ni težko občudovati, a manjka ti ideja, ki jo delo sporoča. Zato priporočam ogled le točno izbranih del, tistih, za katera veš, zakaj jih želiš videti. Seveda pa je neprecenljivo videti dela, slike in kipe, ki jih poznaš le iz učbenikov in interneta. Kakor koli že, fascinantno je doživeti »stebre« klasične umetnosti in jih videti v živo, dobiti predstavo. Če ne takrat, jih razumeš kasneje ...

Vse te znamenitosti, ki ti trenutno seveda ne pomenijo nič, so ostanki renesanse. Za nas je, kot vse stvari iz daljne preteklosti, globina njenega pomena težko razumljiva. Vendar si pomen vseeno lahko približamo, če se za trenutek postavimo v miselnost srednjega veka, obdobja pred renesanso. Tam je imelo vrednost le posmrtno življenje – torej vse drugo, le človek in njegove potrebe ne. A tako kot danes, so se tudi takrat našli ljudje – pa še kakšni! – ki so temu skrivoma nasprotovali in nato s svojimi dognanji počasi pronicali na plan. Človek je, po vzoru Grkov, postal središče zanimanja. To se je odražalo tako v kulturi kot znanosti in umetnost je bila na novo definirana. Takrat je bil novo odkritje človek! Kaj pa danes? Kako umetnost, tako širok pojem, ki zajema neskončno mnogo področij ustvarjanja, razumemo sedaj? Mogoče moramo v svet, na potovanje, kot so to delali umetniki nekoč; in brati knjige; kaj narisati ali spesniti; si ustvariti svojo umetnost ... Jo čutiti. In ne le razumeti.

Sanja Halb

PRAGA

Kogar privlači temna, grozljiva in nenavadna stran, ki zajema tako umetnost kot osebnost, naj si med drugim ogleda tudi Prago. V takšni luči sem si namreč češko prestolnico predstavljala sama, zato sem tja potovala sredi februarja, ko je celotno mesto še prekrival in nanj dodatno naletaval sneg, ki je zato velike mestne, nove in stare zgradbe, zavil v še lepšo in skrivnostno mračnost.

Bivanje v Pragi se je pričelo z namestitvijo v hostlu Art Hole Hostel, ki se nahaja v starem delu Prage. Njegovo ime ustvarja notranjščina, ki je, v pisanih barvnih odtenkih, dozirano razporejena po sobicah, razporejenih ob sivem in prijetno hladnem stopnišču. Visoki stropi ustvarjajo mogočnost, ob kateri se počutiš majhnega. Tvojo dušo razširijo, prečistijo in ti vdihnejo prvi vtis praške arhitekture. Tako dovzetna sem stopila v zasneženo ulico in komaj dohitevala premikanje nog, s katerimi sem drsela v stari del mesta, na trg Staromestske namesti. Dobesedno drsela sem, saj so bile praške ulice zlizane od zamrznjene plasti snega, kar je nekaterim povzročalo padce in udarce, meni pa predvsem zabavno gibanje po mestu.

Ob pogledu na trg osupneš, podobno, kakor ko se pripelješ na Dunaj in kar ne veš, kam bi gledal. Tu si najprej ves navdušen nad gotskim stolpom z astronomsko uro, ki je ena najpomembnejših praških znamenitosti, nato nad čarovniško cerkvičo Naše Gospe in na koncu nad vso mogočnostjo okoliških stavb. Še posebno pozornost je name pritegnila ena, majhna, ki je vabila na razstavo ...

... na razstavo praškega secesijskega umetnika Alfonsa Mucha, ki je na začetku 20. stoletja zaslovel z ustvarjanjem plakatov, scenografij in slik v takrat novem evropskem umetniškem stilu secesije oz. art nouveau.

Finim potezam, s katerimi je Mucha večinoma risal ženske, odete v ornamentiko in bujnemu rastlinstvu, polnemu rož, so nasproti stala razstavljena še nekatera zgodnja dela španskega slikarja, ki zgotovo spada med klasike slikarstva, Salvadorja Dalija. Tako omamljen od Mucheve zapeljive narave in Dalijevega sanjskega sveta nadaljuješ sprehod po Pragi. Obdajo te misli; ne zavedaš se časa; gledaš lepo arhitekturo; jeziš se nad kapljicami, ki padajo s streh; tu in tam ti spodrsne; včasih se prestrašiš nočnega čudaka; spiješ kozarec kuhanega vina in uživaš ob jazzu. Nekako tako se je zaključil moj prvi večer.

Odprem oči; zagledam se v poslikane, visoke stope; še malo poležavam in se zavem – končno sem v Pragi! Vstanem; odprem okno in se stresem od mrazu in snega, ki še bolj naletava. Počutim se kot umetnik, ki išče navdih za ustvarjanje. Veselim se dneva: po jutranji kavi v Starbucksu na trgu Staromestske namesti spremenim perspektivo in del mesta naokoli trga pogledam z gotskega stolpa. V daljavi se na drugi strani reke Vltave lepo vidijo Hradčani oz. češko Hradčany, na vzpetinici ohranjeno srednjeveško mestno jedro, kjer stoji Praški grad in kamor sem namenjena.

Do Hradčanov sem šla peš in ob tem prečkala znameniti Karlov most, ki poseduje 30 kipov različnih svetnikov in s katerega

občuduješ čudoviti razgled na še ostale številne mostove čez reko Vltavo. Na drugi strani sem pred Hradčani zavila še levo na pot, ki vodi do zidu Johna Lennona. Ta je posprejan z različnimi napisi o ljubezni, življenju in porisan s srčki, z Lennonovimi obrazi in verzi. Zid zame ni nič posebnega, vsekakor pa izstopa iz umirjene, stroge, precej »penzionerske« okolice. Nato po strmih ulicah končno pricapljam do znamenitega urejenega dvorca, ki nosi zgodovino in kaže bogastvo; a vendar vse to preslepi katedrala Sv. Vita, ki je, »brez nakladanja«, najmogočnejša, predvsem pa najvišja cerkev, ki sem jo kadar koli videla. Takšna je seveda tudi njena notranjščina, ogromna in le minimalno osvetljena skozi pisana stekla vitrajev. Poleg katedrale je tudi stolp, po katerem sem se povzpela vse do vrha in na lep, sončen dan Prago videla v vsej njeni lepoti. Še lepše pa je postalo, ko sem se v stari, tradicionalni in po domači kuhinji dišeči gostilni Švejk nasitila s češkim golažem s kruhovimi cmoki. Njam! Priporočam! Sicer mi je to otežilo nadaljnje premikanje po muzejih, vendar sem preživela.

Od muzejev bom izpostavila le najznamenitejšega, ki je židovski. Nahaja se na prostem, v nekdanjem judovskem getu, ki je zelo lepa četrt! Muzej dejansko tvorijo sinagoge, ki hranijo židovsko zapuščino in ki še danes služijo svojemu namenu ali pa so tam kot spomin na žrtve holokavsta. Kakor koli že, vse so izredno čudovite, skromne od zunaj, a bogato okrašene od znotraj. Del judovskega muzeja je tudi staro judovsko pokopališče, kjer so dobesedno

»kamen na kamen«, na razmeroma majhni površini postavljeni nagrobni spomeniki, namenjeni več kot 12.000 umrlim judom.

Toliko o ogledu znamenitosti, ki so zares fascinantne! A vendar ni boljšega občutka kot je tisti, ko se utrujen vrneš nazaj v sobo; se sezuješ in si zmasiraš do kosti boleča stopala ter nato noč nadaljuješ v enem izmed praških klubov. Imela sem srečo, saj sem naletela na Jazz republic, sodobni jazzovski klub z old-school lesenimi barom, stolčki in mizami ter s plakati po stenah, ki ohranjajo spomin na pretekle koncertne dogodke, ki so se zvrstili v Pragi (četudi, prej kot jazz, bolj kot ne rock legend). Kakor koli že, tam si naročiš koktejl ali dva, tudi tri ... in uživaš ob živi glasbi lokalnega jazzovskega benda. Potem še malo kolovratiš po mestu in počneš neumnosti, dokler se ti več ne da in se zaviješ v toplo dekico svoje postelje.

Zadnji dan v Pragi je bil namenjen uživanju, in to kakšnemu! Po popoldanskem »čekiranju« nakupovalnih centrov in lokalnih trgovin sem šla še na roibois čaj in košček prefinjene skutine tortice s kandiranimi oreščki v secesijski hotel Paris, ki navdušuje s svojo notranjščino in te odpelje v prestižni čas v začetke 20. stoletja. Zvečer še zadnji sprehod in pijača v Jazz republic ... zjutraj letališče.

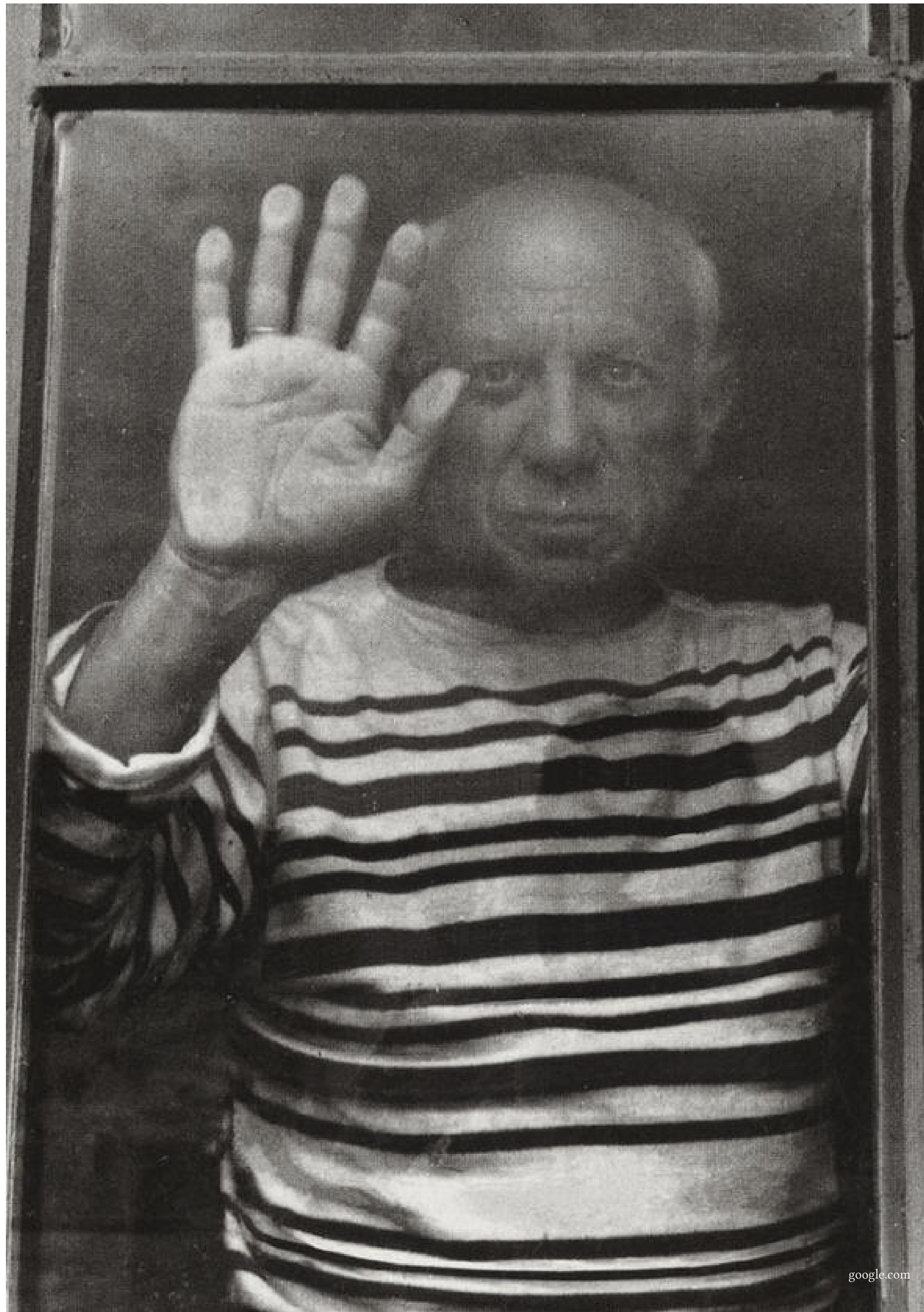
Hvala Eriku za nepozabno doživetje,

sbohem!

Sanja Halb

foto: Sanja Halb

PICASSO = PI

Razstava:

MOJSTROVINE IZ MUZEJA PICASSO, PARIZ

Kje:

KLOVIĆEVI DVORI, ZAGREB

Kdaj:

23.3. – 7.7.2013

Mnogi bi se vprašali, kaj imata skupnega začetnik kubizma in Arhimedova konstanta. Oba sta univerzalna. Za zagrete navdušence pomenita veliko, medtem ko drugim nič. π opredelimo kot transcendentno število, kar pomeni, da ne obstaja polinoma s celimi koeficientom, katerega koren je π ; Picassa kot največjega likovnega umetnika 20. stoletja. Oba sta ustaljeni konstanti, ki težita k splošnemu odobravanju in občudovanju.

Težava se pojavi, ko ju moramo opredeliti. Matematiki in fiziki namreč v osnovi ne dvomijo v pomen števila 3,14. Prav tako se redko najde ljubitelj umetnosti, ki bi kadar koli dvomil v Picassova dela. Zato je to delo na nas. A popolni laiki se brez uporabe klasičnih dovtipov o »sranju, z naslovom sodobna umetnost« izredno težko približamo tej veji umetnosti. Mimorede, slednji se vedno pogosteje pojavljajo tudi v kolumnah slovenskih kvazi intelektualcev,

ki z raznolikimi komparacijami poskušajo poenostaviti celotno zadevo. Vsako delo, ki ne prejme odobravanja s strani umetnostnih kritikov, pa naj bo to zaradi osebnih zamer, neizpolnjenih potencialov ali pa malomarnosti, preprosto ni umetniško. Prepoznavnost izvirnih likovnih del na vedno širšem trgu tako postaja prava igra na srečo, vendar je Picassu uspelo.

Sam kubizem, zaradi katerega je zaslovel, se je, ob podpori slikarja Georgesa Braqua in pesnika Guillaume Apollinaira, razvil kmalu po spektakularnem začetku 20. stoletja. Njuno delo so javnost in kritiki raztrgali zaradi trodimenzionalnosti teles, ki je, iskreno rečeno, brez kakršne koli estetske vrednosti. Picassovim delom so nadalje očitali predvsem kubičnost, tj. poenostavljenost motivov na geometrijska telesa. Mnogo kasneje pa si analitičnega kubizma niso razlagali več kot samo nov slog, temveč tudi kot novo vizijo sveta.

Jan Vegelj

Uredništvo Triper na razstavi

Aljaž: Razstava Mojstrovine iz pariškega Muzeja Picasso umešča kiparska, slikarska, grafična in fotografska dela francoskega umetnika Pabla Picassa v glavna obdobja njegovega ustvarjanja. Okoli sto del obsegajoča zbirka kvalitetno prikaže kompleksnost njegovih del, umetnikov razvoj skozi obdobja in navsezadnje njegova avantgardna snovanja nove smeri v likovni umetnosti: kubizma. Čutiti je distanco sodobne družbe in umetnosti do omenjenih Picassovih del, pa vendarle je pomembno poudariti njihovo kvaliteto, na kar opominja že njihov obstoj v današnjem času in mednarodnem kulturnem prostoru. Dotaknem naj se še fotografske razstave *Aftermath*, ki ponuja številna fotografska dela domačih in tujih avtorjev iz ozemlja nekdanje Jugoslavije. Različne tematike, od problematike sodobnega oglaševanja do spominov na srebreniške poboje, ponujajo kvalitetno estetsko doživetje, prav tako, kot tudi zbirka že prej omenjenih Picassovih del.

Natalija: Zagreb je mesto samo zase. Če gledaš po trgovinah, ni tukaj nobene bistvene razlike med njim in večino evropskih mest. Na tem področju torej ravno ne izstopa; zato pa ima Zagreb Kraševo čokoladnico, slaščičarno v samem centru mesta. Če že ne zaradi Picassove razstave, ki ni bila nič posebnega, se splača mesto pogledati že samo zaradi tega. Picasso se mi zdi genialen in velik avantgardist svojega časa, zato ga tudi zelo cenim. Vendar se mi zdi, da ga na razstavi niso dobro predstavili. Razstavljenih je bilo veliko fotografij umetnika samega ter, v primerjavi, dokaj malo njegovih del, ki pa ga niso dobro zastopala. Dobro so naredili vsaj to, da so ga predstavili glede na njegova slikarsko-stilska obdobja. No, eno nadstropje pod njegovo razstavo, je bila postavljena fotografska razstava *Aftermath*, ki je prikazovala glavna mesta bivše Jugoslavije v času po razpadu. Ta se mi je zdela prav očarljiva in mnogo boljša. Hiše, ki so že odslužile svoj čas; ljudje in kraji, na katere je sodobni svet pozabil; reportaže davnih dogodkov; gozdovi in pozabljeni avtomobili ... razstava vredna ogleda! Malce slabše kot na razstavah pa smo se počutili med domačini, saj se je večina zaposlenih v gostinstvu na žalost držala svojega negostoljubnega slovesa. Nekaterim je to rahlo okisalo dan, drugim pač ne. Meni vsekakor ni, saj sem imela možnost prvič okusiti baklavo – po čem takem pa se ti dan ne more zapisati drugače, kakor v sončnem spominu!

Nika: Picasso – iz katerega koli kota pogledaš, v vsakem vidiš nekaj drugega. In zanimivo je videti, kako je sam svoje misli projiciral na platno. Četudi moram priznati, da mi kubizem sicer ni najbolj blizu, pa vseeno – nekaj drugega je namreč, ko vidiš poteze umetnikovega čopiča od blizu in začutiš energijo, ki jo slika oddaja. Ko sem se od slike do slike in od fotografije do fotografije sprehajala po razstavnih prostorih, se mi je zdelo, kot da potujem skozi njegovo življenje. Datumi na njih so si časovno precej blizu, zato lahko vidiš, kako se je njegov slog izpopolnjeval in kako so barve postajale vse bolj žive. Tudi fotografije, na katerih se je veliko krat pojavil kar Picasso sam, dajejo zelo jasen vpogled na njegovo življenje. Najprej on v mladih letih, potem z ljubico, kasneje že star in osivel ... njegovo življenje se ti odvrti pred očmi. Ravno to me je, bolj kot slike in fotografije, najbolj fasciniralo! Ne glede na to, pa me je bolj kot celotna podoba o Picassu, navdušila razstava fotografij o posledicah razpada bivše Jugoslavije. Bilo je jasno, kaj nam fotografije sporočajo. Vsaka naslednja je bila namreč bolj globoka in pri nekaterih sem zgolj obstala in gledala v njih. Ko vidiš, kako močne zgodbe so to, obmolkneš. Naj fotografija govori zase. In te res so! Vsaka zase in vse skupaj so tvorile celoto, ki je bila odlična.

Sanja: Picasso za naše čase ni več umetnik, ker se je umetnost na novo definirala oz. jo mi, nekateri, razumemo drugače. Svoj čas je bil zagotovo revolucionar, saj je kršil vsa pravila; že samo s tem, da ni upošteval perspektive in se je raje izražal po svoje. Bil je nekaj novega, nekaj, česar ljudje še niso poznali. Danes je še vedno unikaten, vsekakor zanimiv in spoštovan. Tudi sama ga cenim, predvsem zato, ker se, sledeč po fotografijah z razstave, ni imel za nekaj več ali drugače rečeno, na njih pozira sproščeno, nagajivo in celo malce ošabno. Če nadaljujem z razstavo, bi omenila le to, da so razstavljena predvsem njegova zgodnja dela, ki prikazujejo študije in raziskovanje lastnega izražanja. Razstava je zanimiva, ker pokaže resnično dejstvo, da so tudi znani umetniki vendarle nekje morali začeti in pri tem še niso bili perfektni. Kljub vsemu, Picasso je pač Picasso, »but we gotta move on«, saj tudi sedanji umetniki pišejo zgodovino.

Žan: Jutranja kava in cigaret v prelepem sončnem jutru sta napovedovala vroče, a prijetno potovanje v Zagreb. Z nekaj postanki smo hitro prispeli ter z nekaj sreče našli parkirišče. Pot nas je vodila do centra, kjer smo si najprej ogledali razstavo Picassa. V moji, nad kubizmom ne ravno navdušeni glavi, se je utrnilo nekaj zvezdic in misli – ideje so začele svoj ples. Ples, ki me veliko bolj kot na Picassa, spominja na *Krik* Edvarda Muncha. Predvsem zato, ker sem nadstropje nižje prišel na razstavo *Posledice*. Menjanje kulturnega pejzaža. Iz kubizma, ki mi je, če ne drugega, končno dovolil izbrati najljubšo Picassovo sliko, se vržem v realizem problema, ki je na področju bivše Juge še kako – realen. Zagreb, kjer je vsak natak pripravljen reči ne in je vsak kotiček zapolnjen z oglasom. Ogromni napisi na strehah, po stenah ... Ne bi se čudil, če bi bila z oglasi prekrita še zunanja stran sten kletnih prostorov. Sprehod po mestu, zabaven veliko bolj kot zanimiv, še zadnji postanek – slaščičarna Kraš. Vsaka od Kraševih dobrot je predelana v tortico, sladoled, šejk in koktejl. Potem pa še en velik krog »okol'rit v varžet« in pot domov.

UMETNOST PLEHKOSTI

Najbrž vsi dobro poznamo trenutke, ko našo najljubšo TV-serijo prekinejo petminutne reklame. Po možnosti v najbolj napetem delu, kar je naravnost čudovito!

Vse bi še bilo v redu, če nas, v tistih petih minutah, ne bi vedno znova opominjali, kako boljše bi lahko bilo naše življenje, če bi kupili nekaj za življenje bistvenih in nepogrešljivih stvari. Recimo tisto ponev, ki je po uporabi skoraj ni potrebno umiti. Ali pa čarobno krpo, ki nam prihrani čas, ko pomotoma prevrnemo poln kozarec. Le z eno potezo namreč vpije prav vse. Naj ne pozabim meni osebno najljubšega področja – pripomočkov za oblikovanje popolnega telesa, ki delujejo, tudi če cele dneve leno, z veliko zalogo čipsa in čokolade, poležavamo pred zaslonom. Ja, vse naj bi bilo tako zelo lažje – sploh za naše denarnice!

Televizija tako rada na vse možne načine prikazuje boljše, lažje in mogoče celo popolno življenje. Konec koncev po tem vsi hrepenimo, kajne? Kdo pa ne bi bil rad srečen? V tej želji smo pripravljeni verjeti v kar koli, celo v nemogoče scenarije, ki jih vidimo na televiziji, čeprav se hkrati še vedno zavedamo, da ne glede na to, kako zelo verjamemo in kaj kupimo, ne bo čisto nič drugače. Vendar si le redki priznamo, da potrebujemo drugo rešitev in da moramo odgovore iskati drugje.

Jaz jih iščem v knjigah. Najsi bodo kriminalke; zgodbe, ki ti dvignejo raven sladkorja v krvi; pustolovščine pogumnih junakov ali strani polne čarovnije in nenavadnih bitij; v knjigah je svet še najbolj podoben resničnemu. Zakaj? Na to vprašanje imam precej odgovorov.

Vsak lik ima svojo zgodbo, svoje lastnosti in svojo preteklost. Tako kot mi, se znajde v različnih situacijah in doživlja zaplete. Obkrožajo ga prijatelji, sorodniki, znanci in tudi sovražniki, ki imajo, prav tako vsak izmed njih, svojo zgodbo, ki se prepleta s tisto našega glavnega junaka ali junakinje. Tudi vsi ti stranski liki so lahko neizmerno podobni ljudem, ki jih srečujemo vsak dan.

Vsi poznamo tisto izjemno pametno dekle, ki vedno sedi v prvi vrsti in pozna odgovore na vsa vprašanja; pa najbolj zoprnega sošolca, ki nam iz dneva v dan pleza po živcih; potem sta tu še profesorica, za katero smo prepričani, da nas sovraži in fant, ki sedi v tretji vrsti pri oknu in je, brez truda, enostavno sanjski. Seveda se običajno izkaže, da niti ni tako zelo popoln, pa vseeno ...

Sedaj, ko upam, da sem vas prepričala v podobnost zgodb z resničnostjo, vam lahko razkrijem, zakaj je to lahko res dobro in celo uporabno. Ko najdeš lik, glavni ali stranski, ki ti je podoben ali pa doživlja podobne stvari, kot ti sam, se lahko popolnoma zliješ z njegovo vlogo in se z njim boriš, trpiš in smejiš. Branje zapleta, ki je podoben tvojemu, ti lahko da popolnoma nov vidik nanj in ti pomaga; hkrati pa lahko še uživaš v dobri zgodbi. Seveda se najdejo tudi izjeme, kjer od knjižnih oseb in dogodkov ne moreš dobiti prav nič dobrega, a tudi v takšnih primerih ure branja niso zaman – sedaj veš, kako se ne smeš obnašati, če ne želiš, da bi ljudje nate gledali tako, kot ti gledaš na zgodbo.

Za filme in TV-serije velja podobno, če le spektakularna vizualizacija popolnoma ne zasenči same zgodbe in postavi karakterje z njihovo zgodbo na drugo mesto, ko bi ravno to morale biti najbolj pomembno. Vendar, če gledamo z odprtimi očmi, nam lahko tudi s filmskega platna v naročje pade kakšna dobra lekcija – prav tako kot pri branju. Sama imam sicer raje knjige, kjer si lahko osebe in kraje predstavljáš sam, kot si želiš in pustiš domišljiji prosto pot; hkrati pa imaš čas, da lahko razmišljaš o zgodbi. Ker nam oboji, torej filmi in knjige, lahko dajo več, kot le zanimivo zgodbo, če le znamo zares prisluhniti sporočilu, se ne bom spuščala v to, kaj je boljše.

Tako, to bi morale pomagati pri reševanju težav in odgovarjanju na vsakodnevna vprašanja. V primeru, da to ni dovolj, pa bom še kakšno možnost poskusila najti naslednjič, ko bodo reklame prekinile mojo najljubšo TV-serijo. Po izkušnjah sodeč, bo to čez kakšnih 15 minut.

Klara Šafner

ARS POETICA

ŽAN DOLINAR

Bolje bo!

Nihče ne ve zakaj in kako.

Za nas se gre

in to nihče ne ve.

Kdo, če ne ti?

Seveda ti,

zapel si mi

pesem svobodnih dni.

Pesem brez začetka

polna lepih je idej.

Tvoja idealna spletko,

kot rekel si vnaprej.

Nekateri bi radi sedeli.

Tu in vedno.

Tudi če boste peli,

vas ne vzamemo za redno!

Sonce je mrzlo,
ostala si sama.

Sonce je krhko,
tvoja postelja postlana.

Še sonce bi dal ti,
a nočem sebe izdati.
Brez sonca dnevi so krajši,
v tem dnevu te ni.

Pesem tišine ljubezni,
izgovori so bedni.

Ne verjamem tvoji tezi,
rad bi bil sam,
rad bi šel k brezi,
pod njo se soncu predam.

Povedal bi ti zakaj se gre.

Še bog si želi, kar ne ve.

Dejstvo je, da tu sva zdaj.

Dejstvo je, da to ni raj.

Jaz nisem več bog.

Vedeti moram.

Vedeti želim.

Občutek zvezanih rok.

Ne vem kdaj,

ne kako in kaj.

Ne vem.

Ne vem zakaj.

Janez poje pesem,
jaz težko sem resen,
nalivam si toplo žganje,
mislim si, to je sranje.

Poje pesmi mi slepote,
jaz sanjam sosedine golote,
mislim raje na moje sanje.
A jebat ga, tako je stanje.

Vdal se ne bo,
le kdaj bo sprememba.

Kdaj bo po tebi teklo scanje,
roke, tvoj obraz boš skril vanje!

TRIPAJ Z NAMI!

Časopis *Triper* je v Dijaškem domu Ivana Cankarja zasnovala manjša skupina entuziastov, da bi k sodelovanju povabila vse tiste dicarje, ki z odprtimi in radovednimi očmi spremljajo svet okoli sebe in svoje opazke ter kritična stališča želijo deliti tudi med druge. Zgodba, ki jo pišemo, je brez dvoma rezultat izredno plodnega in inspiracije polnega sodelovanja, kjer tudi brez dolgih debat, smeha in druženja preprosto ne gre!

V želji po razvoju, širjenju kolektiva in oplemenitvi časopisa s svežimi idejami, medse vabimo nove ustvarjalne duše. Iščemo:

- *pisce, ki bodo s svojimi razmišljanji razsvetlili še tako temne hodnike in koticke dijaškega doma;*
- *grafične oblikovalce, ki želijo svoje vizualije sveta odtisniti tudi v Triper;*
- *strastne fotografe, ki svoj dan, najsibodi na kavici s prijatelji, na potovanju ali med kolektivnim učenjem za teste, radi »škljocnejo« v objektiv;*
- *ilustratorje, ki imajo že sedaj polne bloke skic tečnih profesorjev, neuslišane simpatije in vseh drugih tem, ki burijo možgane;*
- *vse ostale, željne sodelovanja.*

Kreativni proces nastajanja časopisa vas bo zasvojil!

Pišite na: urednistvo.triper@gmail.com

Uredništvo Triper!

Hvala!

